

Kunnskapsdepartementet

Vår saksbehandler
Eli-Karin Flagtvedt

Kopi til

Vår dato
23.06.2022

Vår referanse

Deres referanse

Unios innspill til Utsynsmeldingen

Vi viser til mail fra Kunnskapsdepartementet til medlemmene i Kompetansepolitisk råd, datert 12. mai 2022. I mailen inviteres vi til å sende innspill til arbeidet med Utsynsmeldingen.

Utsynsmeldingen skal beskrive kompetansebehov på kort og lang sikt, og skal bygge på et bredt kunnskapsgrunnlag.

Tallgrunnlaget

Det er positivt at meldingen skal vurdere hvilket tallgrunnlag som er best egnet til å si noe om kompetansebehov i nær framtid og på noe lengre sikt. I dag har vi flere informasjonskilder, som dels peker i samme retning, men med fare for at ikke hele spekteret av kompetansebehov dekkes. For eksempel gir NHOs kompetansebarometer mye nyttig informasjon for NHO-bedrifter, men det har også sine begrensninger.

Unio mener at vurderingen av et slikt tallgrunnlag må få bred dekning i meldingen. Vi viser her til at Kompetansebehovsutvalget i rapporten om fagskoler foreslår at NAVs årlige bedriftsundersøkelse ikke bare skal etterspørre hvilke sektorer det er mangel på arbeidskraft, men at undersøkelsen også bør si noe om hvilket utdanningsnivå det er snakk om. Vi vet at i helsesektoren er det mangel på helsefagarbeidere på vgo-nivå, men også sykepleiere på både bachelor- og masternivå.

Et autoritativt tallgrunnlag må utvikles over tid – det bør inngå i et system som er forutsigbart og som har tydelige og felles definisjoner. Det bør være lett å bruke og ha legitimitet i alle sektorer. Store leverandører som NAV og SSB bør ha ansvaret for å levere dataene, som bør dekke både privat og offentlig arbeidsliv.

Temaene i meldingen

Unio mener de nevnte temaene som skal tas opp i meldingen, er viktige, og vi støtter disse. Samtidig vil vi peke på at meldingen må ta utgangspunkt i flere megatrender enn det grønne skiftet, og se sammenhengen mellom disse.

Meldingen må blant annet ta opp utfordringer med den demografiske utviklingen. Her peker NOU 2020:15 (Det handler om Norge) på mange utfordringer, ikke minst innenfor helse- og utdanningssektorene. Får vi ikke tilstrekkelig og rett kompetanse i distriktene, vil dette gå ut over de grunnleggende velferdstjenestene, og kvaliteten på dem. Vi må tenke helhetlig, og ikke sektorvis; god familiepolitikk, barnehager, grunntdanninger, helsetilbud og mulighet for etter- og videreutdanning der folk bor.

Det er ikke nok folk til å dekke alle kompetansebehovene. Da må vi jobbe smartere. Unio er opptatt av at vi i helsesektoren må jobbe mer forebyggende. Vi må ha flere sykepleiere, men vi må også legge til rette for at folk ikke blir syke. Forebygging er noe av det viktigste vi kan satse på – da trenger vi den kompetansen som kan bidra til det.

Meldingen må se til Helsepersonellkommissjonen. Unios innspill til kommissjonen var blant annet at vi må satse mer på habiliterende og rehabiliterende tjenester- og det må jobbes mer tverrfaglig. Skal vi få til god arbeidsdeling mellom de ulike yrkene i helsevesenet, må vi ha oversikter over oppgaver og kompetansebehov knyttet til disse.

Dimensjonering

Prinsippene for dimensjonering i utdanningssystemet må ta hensyn til de ulike utdanningsinstitusjonenes samfunnsmandat og særegenheter. Høyere yrkesfaglig utdanning skal gi kompetanse som kan tas i bruk for å løse umiddelbare kompetanseutfordringer, derfor kan dimensjoneringen her ha et kortsiktig preg. I høyere utdanning må det råde andre prinsipper. UHs samfunnsmandat skal ivareta flere hensyn, fra langsiktig forskning på områder som vi ikke nødvendigvis ser den umiddelbare samfunns- eller arbeidslivsnytten av, men som er helt vesentlig for at vi skal utvikle nye næringer, metoder, medisiner, arbeidsmåter osv. Derfor har vi en viss bekymring for at meldingen skal fokusere for sterkt på kortsiktige behov, og at dimensjoneringen kan bli for sterkt styrt. Det går raskt å bygge ned studier og kompetansetilbud, men lang tid å bygge dem opp igjen. Hvor hadde vi vært i dag om vi ikke hadde tatt oss råd til at noen kunne forske på pandemier? Vi må sikre at ikke enkelt-tiltak i meldingen kan få langsiktige og utilsiktede konsekvenser.

For Unio er det viktig at det ikke blir en konkurranse mellom høyere utdanning og fagskoler. Vi trenger begge nivåene – både mestere og mastere. Vi trenger også mastere i et bredt spekter av disipliner og profesjoner.

Bedre rådgivning på ungdomstrinnet og i videregående opplæring er en viktig del av en dimensjoneringsdebatt. Fagskolene er for lite kjent blant unge som velger yrkesfag, og for rådgiverne, og det er for stor lekkasje fra yrkesfagene til påbygging.

Dimensjonering handler ikke bare om hvilke valg den enkelte tar, men også om å beholde dem i utdanningsløpet. Her er det viktigste tiltaket å sikre ungdommen som ønsker det, læreplass.

I høyere utdanning handler dette om å se hele utdanningsløpet i sammenheng. Flere studieplasser i sykepleie er bra, men må også følges av en plan for tilstrekkelig mange praksisplasser med god kvalitet, både på sykehusene og i kommunene. Vi vet at en god praksisplass kan føre til at en student fullfører utdanningen, mens en dårlig praksisplass kan føre til frafall.

Kompetanepolitikk for det grønne skiftet

Det grønne skiftet kan ikke bare møtes med sektorvise kompetansehevingstiltak begrunnet i her-og-nå-behov. Vi står foran et paradigmeskifte både nasjonalt og internasjonalt. Både Norge og EU har som mål å redusere utslippet av klimagasser med 50-55% innen 2030. Vi trenger mye og bred forskning – både grunnforskning og anvendt forskning – for å øke kunnskapen om mer klimavennlige produkter, produksjonsmåter, forbruk osv.

Martin Skancke (leder av Klimautvalget 2050) har sagt at for å klare å omstille oss til det grønne skiftet, er det ikke nok med forskning innenfor teknologi. Like viktig er samfunnsfagene – det grønne skiftet handler ikke bare om arbeidslivet – men om et regimeskifte – det krever nye adferdsmønstre. Derfor er bred forskning og utdanning innenfor alle sektorer viktig for samfunnsutviklingen.

Storstilt satsing på utdanning i hele landet/desentralisert utdanning

Når det gjelder behovet for kompetanse på fagarbeidernivå, bør meldingen vurdere hvordan videregående skoler kan spille en større rolle enn i dag som en kompetanepolitisk aktør. Både videregående opplæring, regional kompetanseutvikling og de offentlige fagskolene er et fylkeskommunalt ansvar. Her bør vi tenke hvordan eksisterende strukturer og infrastruktur kan tas i bruk, i stedet for å opprette nye sentre og kanaler for kompetanseheving. Vi bør satse på et aktørbilde som er enkelt å forholde seg til. For mange veier inn i systemet gjør det vanskelig for både den enkelte og bedrifter å orientere seg i landskapet.

Det er viktig å ha tilgang på god kompetanse i hele landet, og at det er gode muligheter for både grunnutdanninger og etter- og videreutdanning. Hvis vi skal ta hele landet i bruk, må vi tenke hele utdannings- og karriereløp, også i distriktene. Det er ikke til hjelp å utdanne fysioterapeuter i distriktene hvis de ikke får turnusplasser når de er ferdige. Dette er ikke et tenkt eksempel, vi mangler både praksis- og turnusplasser for fysioterapeuter, særlig i distriktene.

Til slutt vil vi ønske departementet lykke til med et viktig arbeid. Vi ønsker god dialog med departementet i det videre arbeidet.

Vennlig hilsen

Unio

Eli-Karin Flagtvedt